

Vloga javnih služb pri vključevanju beguncev in prosilcev za azil

Uvod

V tej študiji je predstavljena vloga javnih služb pri vključevanju beguncev in prosilcev za azil v družbo. Študija se ne osredotoča samo na zaposlovanje, ampak tudi na vidike, kot so nastanitev, socialna vključenost ter zdravstvene in izobraževalne storitve. Vsebuje pregled vrste ukrepov za vključevanje, sprejetih v petih državah članicah EU (Avstrija, Finska, Nemčija, Nizozemska in Švedska), na podlagi katerega bi se lahko opredelili glavni izzivi in pridobljena spoznanja. Izbrane države se razlikujejo po številu prispelih beguncev, tradiciji sprejemanja beguncev, pogojih na trgu dela, sistemih socialnega varstva in prisotnosti drugih skupin migrantov.

Ozadje politike

Po prihodu več kot treh milijonov prosilcev za azil med letoma 2015 in 2017 so se države članice soočale s številnimi izzivi. Izpolnjevanje osnovnih potreb beguncev – kot je zagotavljanje nastanitve in socialnega varstva – in financiranje ukrepov za vključevanje sta pomenila še dodaten pritisk na že tako obremenjene javne finance držav članic. Hkrati so se v državah članicah lotili oblikovanja prilagojenih ukrepov za vključevanje, s katerimi bi se lahko zadovoljile posebne potrebe nekaterih beguncev, na primer tistih s težavami v duševnem zdravju, ki so posledica travmatskih izkušenj. Možnosti priseljencev za sodelovanje v ukrepih za vključevanje so oteževale tudi jezikovne ovire in nizka stopnja pismenosti. Zaradi navedenega sta potrebna krepitev zmogljivosti in povečanje sredstev, namenjenih javnim službam. Še en pomemben izziv za vključevanje v družbo je negativno javno mnenje, v nekaterih primerih pa tudi nepripravljenost delodajalcev, da bi zaposlili begunce, zlasti tam, kjer so še vedno prisotne jezikovne in kulturne ovire. Hkrati je na trgu dela, kjer je potrebnih vse več delavcev z visoko in srednjo stopnjo strokovnega znanja, veliko beguncev v slabšem položaju, saj je njihova stopnja strokovnega znanja nižja, poleg tega pa nimajo uradne izobrazbe in potrdil. V poročilu je predstavljenih 16 ukrepov za vključevanje v petih izbranih državah, ki so se že želele odzvati na navedene izzive.

Ker je večina oseb, ki jim je dodeljen azil v EU, mladih in moškega spola, je v bližnji prihodnosti mogoče pričakovati večje število ponovnih združitvev družin, saj se jim bodo pridružili zakonski partnerji in drugi družinski člani. V okviru priprav na to morajo javni organi in službe oblikovati posebne ukrepe za vključevanje teh skupin, ki bodo najverjetneje prišle po drugih poteh priseljevanja (tj. v okviru zakonitih migracij in ne na podlagi azilnega prava). Zato morda ne bodo v celoti upravičene do posebnih ukrepov za vključevanje, saj so nekateri od njih namenjeni samo osebam s statusom begunca. Ker bo ta skupina verjetno sestavljena pretežno iz žensk, bo treba pozornost nameniti potrebam v okviru vključevanja in pri tem upoštevati vidik spola. Poleg tega bo morda treba oblikovati posebne ukrepe za otroke, pomembne posledice pa je mogoče pričakovati tudi na področju nastanitve.

Ključne ugotovitve

Vloga javnih služb se med izbranimi ukrepi razlikuje. V nekaterih primerih so javne službe ali drug javni subjekt zadevni ukrep predvsem urejale in nadzirale, v drugih so imele vlogo ponudnika storitev, v tretjih pa so ukrep financirale. Pojavljale so se tudi kombinacije teh vlog.

Na področju nastanitve in vključevanja v družbo (vključno z ukrepi, kot je državljanska vzgoja) imajo ključno vlogo občine in lokalni organi v sodelovanju z nevladnimi organizacijami.

Pomemben izziv je zagotoviti ustrezno podporo za begunce in prosilce za azil s težavami v duševnem zdravju. Številni so doživeli psihološko travmo, bodisi v državi izvora, med potjo ali v gostiteljskih skupnostih. Po prihodu v gostiteljsko državo begunci zaradi kulturnih ovir, težav pri sporazumevanju in visokih stroškov zdravljenja težko dostopajo do ustrezne podpore.

Odzive politike na izzive na področju nastanitve v državah je zaznamovala rdeča nit, tj. oblikovanje pristopa, ki bi bil bolj usklajen med agencijami na centralni ravni države, odgovornimi za obravnavo beguncev in prosilcev za azil, in lokalnimi občinami. To vključuje oblikovanje politik razpršenosti in vzpostavitev kvot za razdelitev priseljencev po občinah.

Smernice politike

- Z oblikovanjem ukrepov, pri katerih se upoštevajo kulturne razlike in posebnosti beguncev, bi se morda olajšalo zagotavljanje bolj prilagojene pomoči.
- Zaradi dolgega obdobja, potrebnega za vključitev beguncev na trg dela – v povprečju od pet do šest let –, je treba več pozornosti nameniti celostnim ukrepom za vključevanje.
- Javne službe, ki so pogosto prva točka stika za pravkar prispele begunce, se morajo odzivati na njihove potrebe. Javne službe v petih državah članicah EU so večinoma dejavne pri sprejemanju in izvajanju vrste različnih ukrepov za vključevanje, tudi nekaterih inovativnih pristopov.
- Ključnega pomena sta zagotavljanje psihološke podpore in podpore za duševno zdravje, kadar je potrebno, in upoštevanje težav v duševnem zdravju pri oblikovanju ukrepov. Ker težave v duševnem zdravju povzročajo splošno zaskrbljenost v vseh državah članicah, bi lahko državam pri obvladovanju povečanega povpraševanja pomagala evropski forum ali platforma, v okviru katerih bi si strokovnjaki izmenjevali izkušnje in primere dobrih praks.
- Inovativni in vključujoči ukrepi, na primer strategije vključevanja beguncev v dejavnosti skupnosti in strategije v podporo družbenemu mreženju, kot so projekti mentorstva in sodelovanje prostovoljcev, prinašajo obetavne rezultate. Zato je ključnega pomena javna podpora tovrstnim pobudam.
- Ponudniki storitev (javni in zasebni) se pogosto srečujejo s težavami glede zmogljivosti, tako človeških kot finančnih. Eden od primerov je posebno usposabljanje, ki ga mora opraviti osebje, ki dela z begunci. Pri tem so v pomoč sredstva EU, vendar bo morda potreben bolj usklajen pristop med finančnimi instrumenti EU (npr. med Skladom za azil, migracije in vključevanje ter Evropskim socialnim skladom), zlasti zato, ker se bo povpraševanje po dolgoročnejših ukrepih vključevanja v prihodnosti verjetno povečalo.
- Na uspešno vključevanje ugodno vplivajo dejavna civilna družba, odprto poslovno okolje ter podpora nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti. Možnosti za uspeh se lahko povečajo z dejavnim sodelovanjem navedenih deležnikov v ukrepih vključevanja. K sodelovanju teh akterjev lahko pripomorejo nekatere pobude na ravni EU, kot sta „Employers Together for Integration“ (Delodajalci z združenimi močmi za spodbujanje vključevanja) in „Urban Agenda Partnership on the Inclusion of Migrants and Refugees“ (Partnerstvo v okviru agende za mesta na področju vključevanja migrantov in beguncev).
- Zaradi večrazsežnostne narave vključevanja je temeljni pogoj za uspeh tesno sodelovanje med različnimi akterji, ki sodelujejo pri ukrepih za vključevanje, vključno s socialnimi partnerji. Glede različnih ukrepov in področij vključevanja so javne službe, zasebne organizacije in socialni partnerji opredelili različne modele sodelovanja – od predpisovalne vloge za ponudnike storitev do prilagodljivejših modelov. Evropska unija vključevanje socialnih partnerjev v odločanje na ravni EU spodbuja z evropskim partnerstvom za vključevanje, pri katerem sodeluje več deležnikov.
- Sodelovanje je lahko še posebej zahtevno, kadar je vpletenih več različnih deležnikov: za preprečevanje podvajanja in povečanje sinergij je potrebna dobra komunikacija.
- Le malo ukrepov se osredotoča posebej na ženske. K večji udeležbi žensk lahko pripomore vzpostavitev zmogljivosti za otroško varstvo in razredov, posebej prilagojenih izobraževalnim in poklicnim potrebam begunk.

Dodatne informacije

Poročilo *Vloga javnih služb pri vključevanju beguncev in prosilcev za azil (Role of public services in integrating refugees and asylum seekers)* je na voljo na <https://eurofound.link/ef19042>

Vodja raziskav: Klára Fóti

information@eurofound.europa.eu